

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.09.2006, sp. zn. 25 Cdo 2326/2004, ECLI:CZ:NS:2006:25.CDO.2326.2004.1

Číslo: 78/2007

Právní věta: Zahraniční sociální dávku ve formě návratné finanční výpomoci nelze považovat za výdělek poškozeného po skončení pracovní neschopnosti a nelze ji zohlednit při zjištění, zda a v jaké výši vzniká ztráta na výdělku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.09.2006

Spisová značka: 25 Cdo 2326/2004

Číslo rozhodnutí: 78

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 447 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v C h e b u r o z s u d k e m z e d n e 6 . 5 . 2 0 0 3 u l o ž i l ž a l o v a n é m u , a b y z a p l a t i l ž a l o b c i č á s t k u 1 2 4 9 5 1 5 , 7 0 K č s p ř í s l u ŝ e n s t v í m a a b y m u p o č í n a j e d n e m 1 . 2 . 2 0 0 3 p l a t i l m ě s í č n í č á s t k y 1 7 6 6 0 , 7 1 K č , v e z b ý v a j í c í m r o z s a h u ž a l o b u z a m í t l a r o z h o d l o n á h r a d ě n á k l a d ů ř í z e n í v e v z t a h u m e z i ú č a s t n í k y a v ů č i s t á t u .

Z rozsudku Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 23. 1. 1997, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 10. 1997, jímž byl žalovaný uznán vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák., vzal za prokázané, že dne 10. 9. 1994 žalovaný způsobil žalobci škodu na zdraví tím, že jej postřelil brokovnicí do levého ramene; v důsledku toho již žalobce nemůže vykonávat práci taxikáře ve Spolkové republice Německo, jíž se jako německý občan věnoval od roku 1980. V průběhu pracovní neschopnosti mu byly vypláceny nemocenské dávky a po jejím skončení žalobce pobíral v období od 12. 3. 1996 do 11. 3. 1997 podporu v nezaměstnanosti ve výši 1100 DM měsíčně (invalidní důchod přiznán nebyl). Na základě potvrzení Městského zdravotního úřadu v M. ze dne 1. 7. 1996, jehož obsahem je expertíza revizního lékaře o pracovní neschopnosti žalobce vzniklé v důsledku jednání žalovaného a nemožnosti dalšího zprostředkování práce, byly žalobci v období od 12. 3. 1997 do 31. 1. 2003 poskytovány Sociálním úřadem v M. sociální dávky (životní příspěvek ve výši 560 DM měsíčně a příspěvek na úhradu nájemného ve výši 980 DM měsíčně) ve formě půjček s tím, že pokud získá majetek, je povinen půjčku splatit, což již částečně učinil a zároveň zajistil převodem své životní pojistky.

Znaleckým posudkem J. H., znalce z oboru ekonomika, odvětví účetní evidence, ze dne 7. 8. 2002, byl vyčíslen denní průměrný výdělek žalobce před 10. 9. 1994 na částku 580,63 Kč (33,49 DM), tj. 17 660,71 Kč měsíčně.

Na základě takto zjištěného skutkového stavu soud prvního stupně neshledal nárok žalobce na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti ve smyslu ustanovení § 447 odst. 1, 2 obč. zák. za období od 12. 3. 1996 do 11. 3. 1997 důvodným, neboť v té době příjmy z podpory v nezaměstnanosti převyšovaly průměrný výdělek před poškozením, a žalobci tak ztráta na výdělku nevznikla.

Škoda žalobci vzniká až za období od 12. 3. 1997 do 31. 1. 2003, kdy již podporu v nezaměstnanosti nepobíral; s ohledem na charakter sociální dávky, pobírané v této době, kterou nelze zahrnout do příjmů žalobce za rozhodné období (nejedná se o sociální dávku nevratnou ve smyslu zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře), dospěl soud k závěru, že škoda spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti žalobci vznikla za předmětné období v rozsahu vyčísleném žalobou.

K odvolání žalovaného K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 23. 6. 2004 rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o platební povinnosti žalovaného potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Ztotožnil se se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně, zejména pak v otázce vzniku škody, spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti s odůvodněním, že jsou-li žalobci vypláceny sociální dávky ve formě půjčky, nejedná se o částky, o něž by bylo možno snížit povinnost žalovaného k náhradě škody. S poukazem na expertízu revizního lékaře dovedl příčinnou souvislost mezi vznikem škody žalobci a protiprávním jednáním žalovaného s tím, že žalovaný neuvedl a ani neprokázal, jakou práci by mohl žalobce po úrazu vykonávat.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to z důvodu uvedeného v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Namítá, že žalobcem nebylo prokázáno a ze šetření příslušných orgánů sociálního zabezpečení v Německu nevyplývá, že by žalobci bylo znemožněno vykonávat jakoukoliv výdělečnou činnost, navíc je i nadále držitelem řidičského průkazu a aktivně řídí automobil. Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že se nezabýval tím, zda pokles výdělku žalobce po skončení pracovní neschopnosti po 11. 3. 1997 je v příčinné souvislosti se způsobeným zraněním (odkazuje zde na judikaturu Nejvyššího soudu pod sp. zn. [21 Cdo 347/2002](#) a [21 Cdo 1735/2001](#)). Nesprávné právní posouzení věci dovolatel spatřuje v otázce vzniku škody spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, neboť od 11. 3. 1997 žalobce pobírá sociální dávky ve výši 1540 DM měsíčně, jejichž výše převyšuje výdělek žalobce před poškozením, žalobci tedy škoda vzniknout nemohla. Vznikla by pouze za předpokladu, že by půjčka, tak jak je žalobcem prezentována, byla vrácena. S odkazem na ustanovení § 15 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, dovolatel tvrdí, že výše náhrady „by měla odpovídat českému prostředí a českému právnímu řádu, neboť žalobcem dosahovaný výdělek jako provozovatele taxikářské živnosti v Německu je běžný a přiměřený v Německu, nikoliv v České republice.“ Rovněž namítá, že je-li k posouzení věci rozhodným právem právo české, „je třeba analogicky přizpůsobit domácím poměrům i instituty německého práva sociálního zabezpečení.“ Navrhuje proto, aby odvolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání se žalobce plně ztotožňuje s právními závěry obsaženými v rozsudcích soudů obou stupňů, přičemž dovolatelem formulované námitky nepovažuje za otázky zásadního právního významu, jež by ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. založily přípustnost dovolání. Uvádí, že soudy obou stupňů postupovaly v souladu s ustanovením § 15 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, a na předmětnou náhradu škody správně

aplikovaly ustanovení § 447 obč. zák. s tím, že přiznaná náhrada, jednalo-li by se o českého podnikatele taxislužby, by se lišila jen o dávky sociálního zabezpečení, na které žalobce ve Spolkové republice Německo nárok nemá, z čehož je při posouzení věci třeba vycházet. Navrhuje, aby dovolací soud dovolání žalovaného zamítl a rozhodl o náhradě nákladů dovolacího řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou - účastníkem řízení, dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Za právní otázku zásadního charakteru, která dosud v praxi dovolacího soudu nebyla řešena (§ 237 odst. 3 o. s. ř.), považuje určení výše náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti u osoby, která nevykonává žádné zaměstnání, nepobírá invalidní důchod a zdrojem jejího příjmu jsou dávky zahraniční sociální péče, mající charakter vratného plnění. Dovolání je důvodné.

N e j v y š š í s o u d proto zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle § 447 odst. 1 obč. zák. náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě činí rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození s připočtením případného invalidního důchodu nebo částečného invalidního důchodu.

Škodou se obecně rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (tj. majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě představuje majetkovou újmu, vyplývající z rozdílu mezi výdělkem poškozeného před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky úrazu stejného výdělku jako před poškozením. Samotné „zhoršení zdravotního stavu“ poškozeného (snížení jeho pracovní způsobilosti) tedy ještě neznamená vznik škody, neboť samo o sobě není „majetkovou újmu“; teprve tehdy, jestliže se důsledky zhoršení zdravotního stavu projeví v majetkové sféře poškozeného (snížením výdělků po poškození oproti předchozímu stavu), dochází ke vzniku škody.

Zákon tedy vychází z toho, že po skončení pracovní neschopnosti vzniká poškozenému újma tehdy, je-li v důsledku poškození zdraví natolik snížena jeho pracovní způsobilost, že nemůže vykonávat buď žádnou práci, anebo jen takovou práci, která je méně finančně ohodnocena, takže se oproti stavu před poškozením sníží jeho výdělek. Měřítkem této újmy je srovnání průměrného výdělku před poškozením s nově dosahovaným příjmem, který je odvislý též od toho, zda a v jaké výši poškozený pobírá pravidelně invalidní (částečný) důchod. Dávky invalidního důchodu slouží ke kompenzaci ztráty pracovní způsobilosti, nahrazují trvale (nedojde-li ke změně zdravotního stavu) zcela či částečně příjem poškozeného, který není schopen obstarat si prostředky vlastní pracovní činností, a při určování ztráty na výdělku se k nim ve smyslu uvedeného přihlíží vedle případného příjmu ze zaměstnání či jiné výdělečné činnosti po ukončení pracovní neschopnosti.

V posuzovaném případě ze skutkových zjištění soudů obou stupňů vyplývá (správnost skutkových závěrů není v dovolání zpochybňována, ostatně vzhledem k přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. ani nemůže být předmětem dovolacího přezkumu), že poškozený poté, co utrpěl újmu na zdraví spočívající ve ztrátě hybnosti levé ruky, nepracuje a nemá tedy zdroj příjmů z výdělečné činnosti, přičemž v SRN pobírá sociální dávky, které se zavázal vrátit, což zajistil i převodem své životní pojistky. Již z toho je zřejmé, že tyto sociální dávky nejsou invalidním důchodem ve smyslu

ustanovení § 447 obč. zák. Nejde ani o dávky, které by přes své odlišné označení naplňovaly stejný účel jako invalidní důchod, neboť jejich smyslem je pomoci osobě, která se na přechodnou dobu ocitla v materiálním nedostatku, aby překlenula nepříznivou situaci a po zlepšení finanční situace poskytnuté dávky vrátila; součástí takové dohody je i její zajištění převodem určitých majetkových hodnot poškozeného (zde životní pojistka) na poskytovatele dávky. Lze proto uzavřít, že dávky, které žalobce v rozhodné době pobíral, nelze považovat za jeho příjem po skončení pracovní neschopnosti a nelze je zohledňovat při zjištění, zda a v jaké výši mu vzniká ztráta na výdělku. V tomto směru tedy není dovolací námitka důvodná.

Dovolateli je však třeba přisvědčit v tom, že odvolací soud nesprávně aplikoval ustanovení § 447 odst. 1 obč. zák. při určení výše ztráty na výdělku, a to s ohledem na žalobcem tvrzenou celkovou ztrátu pracovní způsobilosti, resp. při posouzení důkazního břemene v této otázce.

Jedním z předpokladů odpovědnosti za škodu spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě je vznik škody, který se v této souvislosti odvíjí od okolnosti, že poškozený trpí ztrátou pracovní způsobilosti znemožňující mu dosahovat příjmů ve stejné výši jako před poškozením. Jde o podmínku objektivní, jejíž existenci je povinen tvrdit a prokazovat poškozený. V případech přiznání invalidního důchodu zpravidla ztrátu pracovní způsobilosti dokládá samotná okolnost, že byl důchod přiznán, neboť nárok na invalidní důchod je kromě jiného podmíněn i ztrátou či omezením pracovní způsobilosti. Jestliže poškozenému nebyl invalidní důchod přiznán, je povinen v řízení o náhradu za ztrátu na výdělku tvrdit a prokázat (§ 120 odst. 1 o. s. ř.), že v důsledku újmy na zdraví je jeho zdravotní stav takový, že mu neumožňuje pracovat vůbec nebo ho omezuje jen na výkon některých zaměstnání.

Žalobce v dané věci tvrdí, že následky zranění mu znemožňují vykonávat původní profesi taxikáře, aniž by tento stav dokládal důkazem o konkrétních zdravotních obtížích či omezeních. Požaduje přitom náhradu za ztrátu na výdělku odpovídající tomu, že není schopen pracovat vůbec, tedy ani v jiné, méně náročné, byť hůře placené profesi. Odvolací soud bez dalšího zkoumání zdravotního stavu poškozeného dovedl zánik jeho pracovní způsobilosti v plném rozsahu, ačkoliv žalovaný tvrdil, že zdravotní stav žalobce neznemožňuje řízení automobilu či výkon některých prací. Soud přitom odkázal na zprávu lékaře vypracovanou pro účely poskytování dávek v nezaměstnanosti (nikoliv tedy z hlediska dopadu újmy na zdraví na pracovní způsobilost žalobce), aniž uvedl, jaká konkrétní skutková zjištění z ní činí ohledně přetrvávajících zdravotních obtíží poškozeného a z toho plynoucích omezení vedoucích v konečném důsledku ke ztrátě jeho pracovní způsobilosti. Přestože žalobce byl pod sankcí neúspěchu ve sporu povinen prokázat, že jeho zdravotní stav v předmětném období mu neumožňoval vykonávat žádné zaměstnání, odvolací soud dovedl, že to byl žalovaný, kdo neprokázal své tvrzení o možnosti žalobce uplatnit se v dosavadní či jiné profesi, čímž nesprávně vyložil ustanovení § 120 odst. 1 o. s. ř. v návaznosti na ustanovení § 447 odst. 1 obč. zák. v otázce, koho tíží důkazní břemeno, a jeho rozhodnutí je tak nesprávné.

Dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. je tedy naplněn, a proto Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.). Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, byl i tento rozsudek zrušen (s výjimkou výroků týkajících se období od 11. 9. 1994 do 11. 3. 1997, tj. částek 318 185,24 Kč s příslušenstvím a 210 375,10 Kč s příslušenstvím, jichž se netýkalo odvolání ani dovolání) a věc byla v tomto rozsahu vrácena Okresnímu soudu v Chebu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný. V dalším řízení soud provede účastníky navržené důkazy k otázce pracovní způsobilosti žalobce a zváží, zda žalobce skutečně prokázal svou plnou pracovní nezpůsobilost, která vznikla v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním

žalovaného a vedla tak ke vzniku škody v rozsahu uplatněném žalobou. V novém rozhodnutí o věci pak soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243d odst. 1 o. s. ř.).